

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК КӘСІПКЕРЛІКТІҢ ДАМУЫНЫҢ ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ОРТАСЫ МЕН ФАКТОРЛАРЫН ТАЛДАУ

Б.С. Тусупбаева¹ , Б.М. Искаков^{*2} , К.К. Рахимжанова³

^{1,2}«Тұран-Астана» университеті, Астана, Қазақстан

³Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

E-mail: ¹darinaika167@mail.ru, ²iskakov082@mail.ru, ³Kalamkas.Rakhimzhanova@mail.ru

Аңдатпа. Мақала Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуының институционалдық ортасы мен факторларын кешенді талдауға арналған. Зерттеудің мақсаты – әлеуметтік кәсіпкерліктің қалыптасуы мен тұрақты дамуына әсер ететін негізгі институционалдық жағдайларды анықтау, сондай-ақ оның өсуіне кедергі келтіретін тосқауылдар мен ынталандырушы факторларды айқындау. Негізгі назар нормативтік-құқықтық базаға, мемлекеттік қолдау тетіктеріне, квазимемлекеттік сектор мен даму институттарының рөліне, мемлекет және азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимылға аударылады.

Зерттеу әдістері ретінде институционалдық, жүйелік және салыстырмалы талдау, қолданыстағы қолдау бағдарламаларын бағалау, сондай-ақ әлеуметтік кәсіпкерлікті дамытудағы халықаралық тәжірибені талдау қолданылды. Әлеуметтік кәсіпкер мәртебесін бекітуді қоса алғанда, заңнамалық бастамаларға шолу жасалып, іске асырылып жатқан қолдау шараларының тиімділігі бағаланды.

Зерттеу нәтижелері әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуының негізгі факторларын анықтады: мемлекеттік қолдау, инфрақұрылымның дамуы (бизнес-инкубаторлар, акселераторлар), қаржыландыруға қолжетімділік және бизнестің әлеуметтік жауапкершілігінің артуы. Сонымен қатар негізгі мәселелер анықталды: институционалдық жетілудің жеткіліксіздігі, қаржылық ресурстарға шектеулі қолжетімділік, ақпараттандыру деңгейінің төмендігі және өңірлік теңсіздіктер.

Жүргізілген талдау негізінде институционалдық ортаны жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірленді, оның ішінде мемлекеттік-жекешелік әріптестік тетіктерін дамыту, қаржыландыру құралдары, ESG-тәсілдерін енгізу және әлеуметтік кәсіпкерлерді қолдауда цифрлық платформалардың рөлін күшейту ұсынылады.

Әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік мәселелерді шешудің, жұмыспен қамтуды арттырудың және инклюзивті экономиканы дамытудың маңызды құралы болып табылады. Бұл сектордың тиімді дамуы институционалдық ортаны

Received 01.04.2026. Revised 19.08.2026. Accepted 31.08.2026. Available online 30.09.2026

*Corresponding author

жүйелі түрде жетілдіруді, мемлекеттік қолдауды күшейтуді және халықаралық әлеуметтік-экономикалық кеңістікке интеграцияны талап етеді.

Түйін сөздер: әлеуметтік кәсіпкерлік, институционалдық орта, мемлекеттік қолдау, ҰЕҰ, әлеуметтік инновациялар, тұрақты даму.

Кіріспе

Қазіргі экономиканың трансформациясы және мемлекеттік саясаттың әлеуметтік бағыттылығының күшеюі жағдайында әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуы қоғамдық маңызы бар мәселелерді шешудің тиімді құралы ретінде ерекше маңызға ие болуда. Әлемдік тәжірибеде бұл сектор экономикалық және әлеуметтік мақсаттарды нарықтық механизмдер арқылы үйлестіруді қамтамасыз ететін тұрақты дамудың маңызды элементі ретінде қарастырылады.

Алайда, осы салаға қызығушылықтың артуына қарамастан, институционалдық ортаны қалыптастыру, мемлекеттік қолдау тетіктері және әлеуметтік инновацияларды енгізу мәселелеріне қатысты бірқатар аспектілер жеткілікті зерттелмеген күйінде қалып отыр, бұл зерттеудің ғылыми проблематикасын айқындайды.

Тақырыптың өзектілігі әлеуметтік кәсіпкерліктің әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз етудегі, жұмыссыздық деңгейін төмендетудегі, халықтың осал топтарын қолдаудағы және адами капиталды дамытудағы рөлінің артуымен байланысты. Қазақстан Республикасында бұл сектор институционалдандырылғанына қарамастан (2021 жылы әлеуметтік кәсіпкерлік ұғымының заңнамалық бекітілуін қоса алғанда), оның даму деңгейі әлі де төмен болып отыр және жалпы кәсіпкерлік субъектілерінің 1%-ынан аспайды.

Бұл жағдай институционалдық тосқауылдардың бар екенін көрсетеді, олардың қатарына нормативтік-құқықтық базаның жеткіліксіз дамуы, қаржылық ресурстарға қолжетімділіктің шектеулілігі, қолдау инфрақұрылымының әлсіздігі және мемлекет, бизнес пен азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл деңгейінің төмендігі жатады.

Зерттеу объектісі - Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерлік. Зерттеу пәні - әлеуметтік-экономикалық трансформация жағдайындағы әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық ортасы мен даму факторлары.

Зерттеудің мақсаты - Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық ортасын кешенді талдау және оның дамуына әсер ететін негізгі факторларды анықтау.

Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылды:

- әлеуметтік кәсіпкерлікке қатысты теориялық тәсілдерді талдау;
- қолданыстағы институционалдық және нормативтік-құқықтық базаны зерттеу;
- Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің даму деңгейін бағалау;
- негізгі тосқауылдар мен ынталандырушы факторларды анықтау;
- институционалдық ортаны жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің әдіснамалық негізін институционалдық және жүйелік тәсілдер, сондай-ақ салыстырмалы, абстрактілі-логикалық және статистикалық талдау әдістері құрайды.

Зерттеу гипотезасы – институционалдық ортаның жеткіліксіз дамуы Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуын шектейтін негізгі фактор болып табылады, ал мемлекеттік қолдау тетіктерін жетілдіру, қаржылық құралдарды дамыту және секторлар арасындағы өзара іс-қимылды күшейту бұл сектордың тұрақты өсуін қамтамасыз ете алады.

Осылайша, зерттеу мақсаты әлеуметтік кәсіпкерліктің тиімді институционалдық экожүйесін қалыптастыру қажеттілігін негіздеумен тікелей байланысты.

Әдебиетке шолу

Әлемдік ғылыми әдебиетте әлеуметтік кәсіпкерлік коммерциялық және әлеуметтік мақсаттарды біріктіретін гибриді экономикалық қызмет түрі ретінде қарастырылады. Негізгі еңбектерде (J. Dees,

2021) әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік құндылық құруға бағытталған инновациялық қызмет ретінде анықталса, (J. Austin, H. Stevenson және J. Wei-Skillern, 2022) коммерциялық және әлеуметтік кәсіпкерліктің айырмашылықтарына, әсіресе ресурс базасы мен институционалдық ортасына ерекше назар аударады.

Бұл теорияның дамуына (J. Kerlin, 2022) айтарлықтай үлес қосып, әртүрлі елдердегі әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық модельдерін ұсынды, ал (S. Zahra және басқалары, 2021) әлеуметтік кәсіпкерлердің стратегиялары мен мақсаттарының әртүрлілігін көрсететін типология әзірледі.

Қазіргі зерттеулер бұл феноменді кеңейтіп, инновациялар, цифрландыру және тұрақты даму факторларына басымдық береді. Мысалы, (G. Kurmanova, 2025) еңбектерінде инновациялық экожүйелердің кәсіпкерлікті дамытуға әсері қарастырылса, (K. Morgan және басқалары, 2025) цифрландыру жағдайындағы экономикалық жүйелердің трансформациясын зерттейді.

Сонымен қатар, әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік бизнес және қоғамдық құндылықты қалыптастыру тұрғысынан да қарастырылады (Muhammad Yunus, 2023). «Ортақ құндылық құру» тұжырымдамасы бизнес мақсаттары мен әлеуметтік мақсаттарды біріктірудің маңыздылығын көрсетеді (Michael E. Porter, Mark R. Kramer, 2021).

Әлеуметтік кәсіпкерлік тұрақты әлеуметтік өзгерістердің және жаңа даму модельдерінің тетігі ретінде де қарастырылады (David Bornstein, 2022).

Қазақстандық ғылыми әдебиетте әлеуметтік кәсіпкерлік мәселелері көбінесе фрагментарлық сипатта зерттеліп, негізінен шағын және орта бизнес, әлеуметтік саясат және үкіметтік емес ұйымдар қызметі шеңберінде қарастырылады.

Көптеген зерттеулерде әлеуметтік кәсіпорындардың тұрақты дамуына әсер ететін сыртқы факторлар ретінде мемлекеттік қолдау, қаржыландыруға қолжетімділік, серіктестік желілер және әлеуметтік кәсіпкерлік экожүйесінің дамуы көрсетілген. Авторлар институционалдық қолдау тетіктерінің әлеуметтік кәсіпорындардың өміршеңдігі мен өсуіне тікелей әсер ететінін дәлелдейді. (Li X., Cai W., Bosma N, 2025)

Castillo-Villar F және әріптестері жүргізген 2025 жылғы жүйелі әдебиеттер шолуында әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуына кәсіпкерлік бағдардың, инновациялық әлеуметтік және институционалдық қолдау тетіктерінің ықпалы ерекше атап өтіледі. Зерттеушілер әлеуметтік кәсіпкерлік саласындағы заманауи зерттеулердің басым бөлігі тұрақты даму мақсаттарымен және әлеуметтік инновациялармен байланысты екенін көрсетеді. (Castillo-Villar F. және т.б. 2025)

Сонымен қатар, аталған зерттеулерде әлеуметтік кәсіпкерлік экожүйесінің құрамдас бөліктері ретінде қаржылық орта, кәсіпкерлік инфрақұрылым және институционалдық жағдайлар әлеуметтік кәсіпкерлердің мотивациясына елеулі әсер ететінін анықтады. Әсіресе дамушы елдерде мемлекеттік қолдау мен қаржыландыру құралдарының болуы әлеуметтік кәсіпкерліктің белсенді дамуына ықпал етеді. (Wei S., Boudreaux C., Su Z., Wu Z, 2024)

Осылайша, әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық ортасын кешенді талдаудың жеткіліксіздігі ғылыми олқылықтың бар екенін көрсетеді.

Зерттеу әдістері

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық ортасы мен даму факторларын зерттеу үшін өзара толықтыратын ғылыми әдістер кешені қолданылды.

1.Құжаттарды және нормативтік-құқықтық актілерді талдау. Бұл әдіс заңнамалық және бағдарламалық құжаттарды жүйелі зерттеуді қамтиды:

- әлеуметтік кәсіпкерлікті реттейтін заңдар;
- мемлекеттік бағдарламалар;
- мемлекеттік қолдау тетіктері;
- даму институттары мен ҰЕҰ рөлі.

2. Статистикалық және сандық талдау.

Бұл әдіс:

- әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің санын талдау;
- жұмыспен қамту көрсеткіштерін бағалау;

- мемлекеттік қолдау көлемін анықтау;
- макроэкономикалық әсерін зерттеу бағыттарын қамтиды.

3. Салыстырмалы талдау.

Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерлік моделі халықаралық тәжірибемен салыстырылады, бұл ұлттық жүйені жетілдіру бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар зерттеу барысында келесі гипотеза ұсынылды:

Әлеуметтік кәсіпкерліктің тиімді дамуы институционалдық ортаның сапасына тікелей тәуелді; мемлекеттік қолдау шараларының жетілдірілуі, нормативтік-құқықтық базаның дамуы және қаржылық ресурстарға қолжетімділіктің артуы әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің белсенділігін арттырады.

Зерттеудің әдіснамалық негізін институционалдық теория, әлеуметтік кәсіпкерлік тұжырымдамасы және кәсіпкерлік экожүйе теориясы құрайды. Зерттеу барысында сапалық және сандық талдау әдістерінің үйлесімі қолданылды.

Бірінші кезеңде әлеуметтік кәсіпкерлік мәселелері бойынша отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерге, халықаралық ұйымдардың есептеріне және Қазақстан Республикасының нормативтік-құқықтық актілеріне контент-талдау жүргізілді. Бұл әлеуметтік кәсіпкерліктің теориялық негіздерін және оның дамуына әсер ететін институционалдық факторларды жүйелеуге мүмкіндік берді.

Екінші кезеңде Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерлікті реттейтін құқықтық құжаттар мен мемлекеттік бағдарламаларға институционалдық талдау жүргізілді. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексі, әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің тізілімін қалыптастыру тәртібі, мемлекеттік қолдау құралдары және өңірлік даму бағдарламалары қарастырылды.

Үшінші кезеңде әлеуметтік кәсіпкерліктің даму көрсеткіштеріне статистикалық талдау жүргізілді. Ақпараттық база ретінде Қазақстан Республикасы Ұлттық статистика бюросының, Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің және басқа да ресми мемлекеттік органдардың деректері пайдаланылды.

Нәтижелер мен талқылау

Зерттеу шеңберінде Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық ортасы мен даму факторларына кешенді талдау жүргізілді. Алынған нәтижелер сектордың дамуының оң динамикасын да, сонымен қатар мемлекеттік саясатты одан әрі жетілдіруді талап ететін жүйелік шектеулердің бар екенін де көрсетеді.

1. Әлеуметтік кәсіпкерліктің институционалдық және нормативтік-құқықтық базасы.

Қазіргі кезеңде Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуы қалыптасу үстіндегі нормативтік-құқықтық база негізінде жүзеге асырылуда. Институционалданудың маңызды кезеңі ретінде Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексіне енгізілген өзгерістерді атап өтуге болады, оның аясында «әлеуметтік кәсіпкерлік» ұғымы бекітіліп, осы санатқа жататын субъектілердің критерийлері айқындалды.

Сектордың дамуы мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде де қолдау табуда, соның ішінде кәсіпкерлікті дамытуға бағытталған ұлттық жобалар және даму институттары арқылы іске асырылатын бастамалар бар. Атап айтқанда, субсидиялау, гранттық қаржыландыру және халықтың осал топтарын жұмыспен қамтуды қолдау тетіктері әлеуметтік кәсіпорындардың қызмет етуіне базалық жағдайлар жасайды (UNDP, 2022).

Мемлекеттік қызметтердің цифрландырылуы, соның ішінде «Бизнеске арналған үкімет» платформасын енгізу, қолдау шараларының қолжетімділігін арттыруға және әкімшілік кедергілерді азайтуға ықпал етуде. Сонымен қатар, институционалдық орта әлі де қалыптасу кезеңінде және одан әрі жүйелеуді талап етеді.

Әлеуметтік тиімділік индексі (Social Impact Index).

Әлеуметтік әсер мен шығындардың арақатынасын бағалауға мүмкіндік береді:

$$SIE = \frac{SE}{C} \quad (1)$$

мұнда:

SIE – әлеуметтік тиімділік индексі;

SE – әлеуметтік әсер (мысалы, осал топтарды жұмыспен қамту саны);

C – жиынтық шығындар.

Зерттеуде әлеуметтік әсер ретінде әлеуметтік кәсіпорындарда осал әлеуметтік топ өкілдерін жұмыспен қамту саны алынды. Мысал ретінде 2025 жылы ресми тізілімде тіркелген 1 431 әлеуметтік кәсіпкерлік субъектісі қарастырылды. Егер бір әлеуметтік кәсіпорынға орта есеппен 10 қызметкерден келеді деп алсақ, сектордағы жұмыспен қамтылғандардың болжамды саны 14 310 адамды құрайды. Оның ішінде осал топтардың үлесі 30% болған жағдайда, әлеуметтік әсердің көлемі:

$$SE = 14310 \times 0,30 = 4293 \text{ адам}$$

Егер осы жұмыспен қамтуды қалыптастыруға байланысты кәсіпорындардың жылдық жиынтық шығындары шартты түрде 4,293 млрд теңгені құраса, онда:

$$SIE = \frac{4293}{4293} = 1,0$$

Яғни, әрбір 1 млн теңге шығынға орта есеппен 1 әлеуметтік жұмыс орны келеді деген нәтиже алынады.

Сонымен қатар, шығын көлемі өзгерген жағдайда индекстің мәні де өзгереді. Мысалы, әлеуметтік әсердің сол көлемі сақталып, жиынтық шығындар 3,0 млрд теңгеге дейін төмендесе:

$$SIE = \frac{4293}{3000} = 1,43$$

Бұл жағдайда 1 млн теңге шығынға 1,43 әлеуметтік жұмыс орны келеді. Керісінше, шығындар 5,0 млрд теңгені құраса:

$$SIE = \frac{4293}{5000} = 0,86$$

Демек, SIE көрсеткішінің жоғары мәні әлеуметтік нәтижеге жұмсалған ресурстардың тиімді пайдаланылғанын білдіреді. Алайда Қазақстан жағдайында бұл индексті есептеу үшін әлеуметтік әсер мен шығындарды есепке алудың бірыңғай әдістемесі қалыптастырылмаған. Сондықтан келтірілген есеп әдістемелік үлгі ретінде қарастырылады. Болашақта әлеуметтік кәсіпорындардың нақты қаржылық және әлеуметтік нәтижелері бойынша деректер базасын қалыптастыру SIE көрсеткішін нақты бағалауға мүмкіндік береді.

Бұл көрсеткіш әлеуметтік кәсіпорын ресурстарының қоғамдық құндылық қалыптастыру тұрғысынан тиімділігін сипаттайды. SIE индексінің мәні жоғары болған сайын, жұмсалған ресурстардың әрбір бірлігіне келетін әлеуметтік әсер де жоғары болады.

Көрсеткіштің мүмкіндіктері:

- әлеуметтік жобалардың тиімділігін бағалау;
- әртүрлі әлеуметтік бастамаларды салыстыру;
- мемлекеттік қолдау көрсетудің негізділігін айқындау;
- әлеуметтік кәсіпкерлік субъектілерінің қызмет нәтижелілігін мониторингтеу.

Әлеуметтік әсер (SE) сандық көрсеткіштермен (мысалы, жұмыспен қамтылған адамдар саны, көрсетілген қызметтер көлемі), сондай-ақ ақшалай мәнде (бюджет қаражатын үнемдеу, алдын алынған әлеуметтік шығындар) өлшенуі мүмкін.

Жиынтық шығындар (*C*) әлеуметтік нәтижеге қол жеткізуге байланысты барлық шығындарды қамтиды: операциялық, инвестициялық және әкімшілік.

Айта кету қажет, көрсеткішті интерпретациялау әлеуметтік әсерді бағалау әдістемесіне тәуелді, сондықтан мемлекеттік саясат пен даму институттары деңгейінде әдістемелерді біріздендіру маңызды.

Осал топтарды жұмыспен қамту коэффициенті.

Мақсатты топ өкілдерінің жұмыспен қамтылу үлесін көрсетеді:

$$K_{vul} = \frac{N_v}{N_{total}} \quad (2)$$

мұнда:

N_v - осал топтар қатарындағы қызметкерлер саны;

N_{total} – қызметкерлердің жалпы саны.

Бұл көрсеткіш кәсіпорынның әлеуметтік бағыттылығын және осал топтардың еңбек қызметіне тартылу деңгейін сипаттайды.

K_{vul} коэффициенті жоғары болған сайын, ұйымның әлеуметтік миссиясы айқын көрінеді.

Коэффициенттің қолданылуы:

- жұмыспен қамту мәселелерін шешудегі үлесті бағалау;
- кадр саясатының инклюзивтілігін анықтау;
- әлеуметтік және дәстүрлі кәсіпорындарды салыстыру;
- мемлекеттік қолдау көрсету критерийі ретінде пайдалану.

Осал топтарға мүгедектігі бар адамдар, көпбалалы ата-аналар, жұмыссыздар, жұмыс тәжірибесі жоқ жастар, зейнеталды жастағы тұлғалар және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген өзге де санаттар жатады.

Кесте 1 – Қазақстан Республикасында әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту бойынша ұсыныстар

Мемлекеттік саясат: ӘК дамуының бірыңғай стратегиясы Ұлттық жобаларға интеграция Өңірлік бағдарламаларды дамыту	Құқықтық реттеу: Заңнаманы жетілдіру ӘК нақты критерийлері Тіркеу рәсімдерін жеңілдету	Қаржылық қолдау: Гранттар мен субсидиялар Жеңілдетілген несиелеу Салықтық жеңілдіктер
Институционалдық қолдау: Құзырет орталықтары Инкубаторлар мен акселераторлар ҰЕҰ қолдау	Адами капитал: Білім беру бағдарламалары Консалтинг және менторлық Халықаралық тәжірибе	Танымал ету: Ақпараттандыру деңгейін арттыру Тұтыну мәдениетін дамыту Сәтті тәжірибелерді ілгерілету

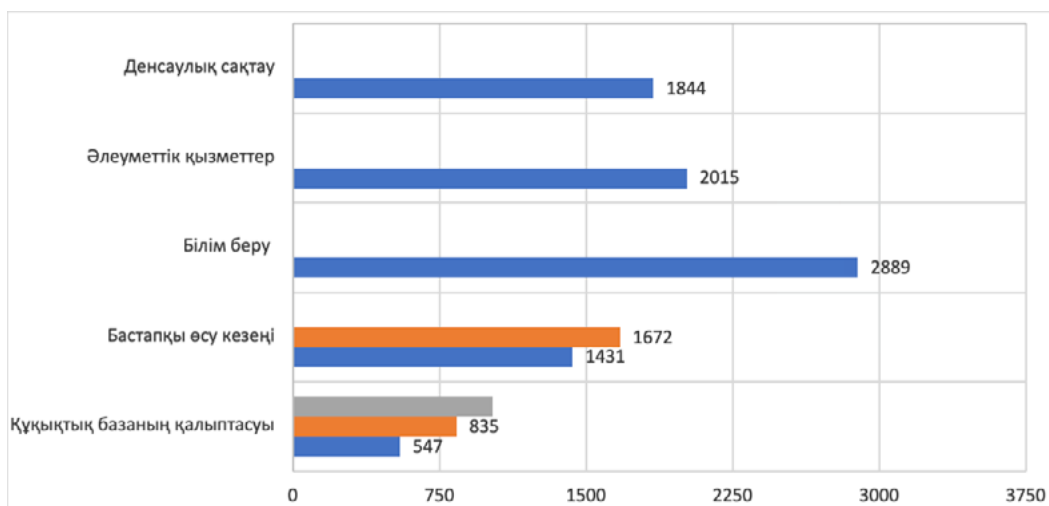
Ескертпе: авторлар құрастырған

Кестеде көрсетілген ұсыныстар әлеуметтік кәсіпкерлікті дамытуға кешенді тәсілді көрсетеді. Оларды іске асыру мемлекеттік саясатты, құқықтық реттеуді, қаржылық және институционалдық тетіктерді бір мезгілде жетілдіруді талап етеді (Кесте 1).

Бұл шараларды кешенді енгізу сектордың сандық өсімін ғана емес, сапалық тиімділігін де арттырады.

2. Әлеуметтік кәсіпкерліктің даму динамикасы.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасында әлеуметтік кәсіпкерлік әлеуметтік экономиканы дамытудың басым бағыттарының бірі ретінде тұрақты өсім көрсетуде. Нормативтік-құқықтық базаның қалыптасуы, сондай-ақ мемлекеттік қолдау тетіктерінің енгізілуі осы сектордың белсенді дамуына ықпал етті. Төменде ұсынылған диаграмма еліміздегі әлеуметтік кәсіпкерліктің соңғы жылдардағы даму динамикасын көрсетеді.

Сурет 1 – Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің даму динамикасы

Ескертпе (ҚР СЖРА ҰСБ, 2025) дереккөздер негізінде авторлармен құрастырылған

Көрсетілген суреттегі динамиканы келесідей түсіндіруге болады.

2021-2022 жж. - құқықтық базаның қалыптасуы;

2023 ж. - бастапқы өсу кезеңі;

2024 ж. - 835 субъект;

2025 ж. - күрт өсім.

1431 субъект (ресми тізілім);

1672 субъект (жыл қорытындысы бойынша).

Негізгі қорытындылар:

1 жыл ішінде екі есеге жуық өсім – ең жоғары қарқындардың бірі.

Негізгі драйвер – мемлекеттік қолдау және заңнамалық бекіту.

Ал құрылымына келетін болсақ;

~60% - білім беру;

~20% - әлеуметтік қызметтер;

~10% - денсаулық сақтау.

Дегенмен, сандық өсім сапалық дамумен толық сәйкес келмейді, әсіресе бизнес-модельдердің тұрақтылығы мен масштабталуы мәселелері өзекті болып отыр.

3. Әлеуметтік кәсіпкерліктің экономикадағы орны.

Әлеуметтік кәсіпкерлік қазіргі экономиканың құрылымында ерекше орын алады, өйткені ол бизнес қызметі мен әлеуметтік мәселелерді шешуді үйлестіреді. Сонымен қатар, оның дамуы шағын және орта кәсіпкерлік (ШОБ) секторымен тығыз байланысты, себебі бұл сектор экономикалық белсенділік пен халықты жұмыспен қамтудың негізі болып табылады (Жанболат, Р. О, 2020).

Қазақстан экономикасындағы әлеуметтік кәсіпкерліктің рөлін айқындау үшін ШОБ-тың маңызын және әлеуметтік кәсіпкерліктің үлесін сипаттайтын негізгі көрсеткіштерді қарастыру орынды.

Кесте 2 – ШОБ пен әлеуметтік кәсіпкерліктің экономикадағы рөлі

Көрсеткіш	Мәні
Жалпы ШОБ саны	2 млн
ШОБ-тың жұмыспен қамтудағы үлесі	45,8%
Әлеуметтік кәсіпкерліктің үлесі	<1%

Ескертпе: (World Bank, 2025) дереккөздер негізінде авторлармен құрастырылған

Позитивті динамикаға қарамастан, әлеуметтік кәсіпкерлік Қазақстандағы шағын және орта бизнес

құрылымында өте төмен үлеске ие. ШОБ субъектілерінің жалпы саны шамамен 2 млн болған жағдайда, әлеуметтік кәсіпорындардың үлесі 1%-дан да төмен (Кесте 2).

Бұл сектордың даму сатысының бастапқы кезеңде екенін және әлеуметтік мәселелерді шешу құралы ретінде өзінің әлеуетін толық жүзеге асыра алмай отырғанын көрсетеді. Сонымен қатар, ШОБ-тың жұмыспен қамтудағы жоғары үлесі (45,8%) әлеуметтік кәсіпкерлікті жалпы экономикалық жүйеге интеграциялау үшін қолайлы орта бар екенін білдіреді (Касымова С, Егембердиева С және Мустафаев К, 2023).

4. Дамудың негізгі кедергілері.

Зерттеу барысында келесі негізгі тосқауылдар анықталды:

- сектордың институционалдық жетілу деңгейінің төмендігі;
- қаржылық ресурстарға қолжетімділіктің шектеулілігі;
- әлеуметтік бизнес саласындағы ақпараттандыру және кәсіпкерлік мәдениет деңгейінің төмендігі;
- мемлекеттік органдар мен қолдау институттары арасындағы үйлестірудің жеткіліксіздігі.

Аталған шектеулер әлеуметтік кәсіпкерлік экожүйесін дамытуда кешенді тәсілдің қажеттілігін көрсетеді (Смирнова Е. И, 2020).

5. Әлеуметтік кәсіпкерліктің өсу драйверлері.

Сектордың дамуын ынталандыратын негізгі факторларға мыналар жатады:

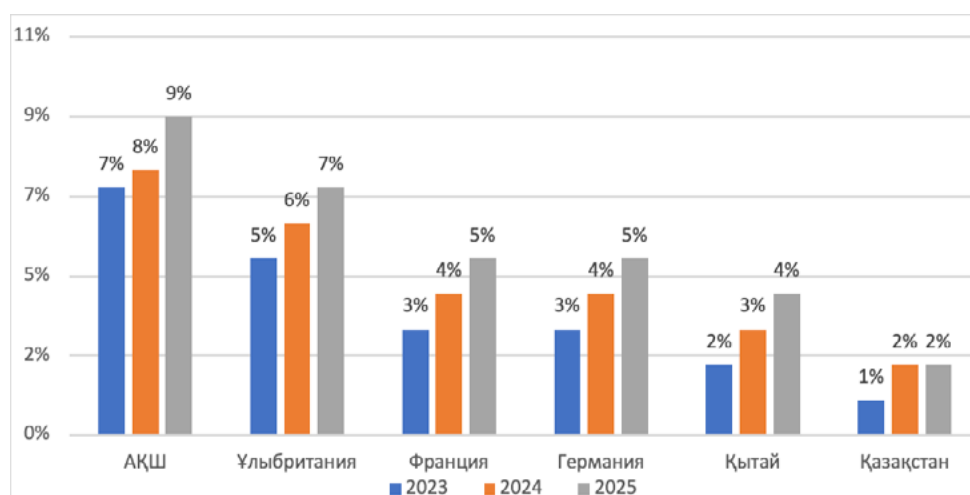
- кәсіпкерлікті қолдаудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру;
- үкіметтік емес ұйымдар мен әлеуметтік бастамалар санының артуы;
- бизнестің корпоративтік әлеуметтік жауапкершілігінің дамуы;
- тұрақты даму және ESG қағидаттарына назардың күшеюі.

Аталған драйверлер институционалдық шектеулер жойылған жағдайда сектордың одан әрі өсуіне негіз қалайды.

6. Халықаралық тәжірибемен салыстыру.

Әлеуметтік кәсіпкерліктің даму ерекшеліктерін анықтау мақсатында 2023–2025 жылдар аралығында әртүрлі елдердегі оның таралу динамикасына салыстырмалы талдау жүргізілді.

Зерттеу нәтижелері дамыған елдерде әлеуметтік кәсіпкерлік деңгейі айтарлықтай жоғары екенін, ал Қазақстанда бұл сектор белсенді қалыптасу кезеңінде екенін көрсетеді. Динамика төмендегі диаграммада ұсынылған.

Сурет 2 – 2023–2025 жылдар аралығындағы экономикадағы әлеуметтік кәсіпкерліктің үлесінің халықаралық динамикасы, пайызбен

Ескертпе: World Bank (2025) деректері негізінде құрастырылған

Салыстырмалы талдау көрсеткендей, Қазақстан әлеуметтік кәсіпкерліктің таралу деңгейі бойынша дамыған елдерден едәуір артта қалып отыр. Дамыған экономикасы бар елдерде бұл сектор кешенді тетіктер

арқылы қолдау табады, оның ішінде салықтық жеңілдіктер, қаржыландырудың дамыған инфрақұрылымы және институционалдық қолдау жүйелері бар (Сурет 2).

Қазақстанның артта қалуы институционалдық ортаның жеткілікті деңгейде жетілмеуімен түсіндіріледі (Нургалиева, А, 2019). Сонымен қатар, жоғары өсу қарқыны тиімді мемлекеттік саясат тетіктері енгізілген жағдайда жедел даму әлеуетінің бар екенін көрсетеді.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері институционалдық факторлардың әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуына шешуші рөл атқаратыны туралы ұсынылған гипотезаны растайды. Алынған деректер сектордағы тосқауылдарды жоюға және өсу драйверлерін күшейтуге бағытталған институционалдық ортаны жүйелі жетілдіру қажеттігін көрсетеді.

Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерлікті институционалдық қолдау және дамыту.

Қазіргі жағдайда Қазақстан Республикасында әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуы мемлекеттік бизнесті қолдау саясатының трансформациясымен және кешенді институционалдық ортаның қалыптасуымен тығыз байланысты. Бұл ортаның маңызды элементі ретінде «экономикалық лифт» тұжырымдамасына негізделген мемлекеттік қолдаудың жаңа моделі болып табылады. Ол кәсіпкерлік субъектілерінің шағын бизнестен ортаға, одан әрі ірі бизнеске дейін кезең-кезеңімен өсуіне бағытталған.

Аталған тәсіл бизнесті масштабтауға ғана емес, сонымен қатар тұрақты әлеуметтік бағытталған кәсіпорындарды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Бағдарлама әртүрлі субъектілер санаттарына бейімделген сараланған қолдау шараларын қарастырады, оның ішінде халықтың әлеуметтік осал топтары да қамтылады, бұл әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуының маңызды факторы болып табылады. Сонымен қатар, бәсекеге қабілетті, импортты алмастыратын және экспортқа бағдарланған өндірістерді ынталандыруға ерекше назар аударылады, бұл тұрақты әлеуметтік-экономикалық даму міндеттеріне сәйкес келеді (Каменов С, 2020).

Қаржылық қолдау құралдарын іске асыруда «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры негізгі рөл атқарады. Ол пайыздық мөлшерлемелерді субсидиялау, кепілдіктер беру және жеңілдетілген несиелеу тетіктерін қамтамасыз етеді. Талдау көрсеткендей, 2025 жылы қор арқылы 17 мыңнан астам жоба қолдау тауып, жалпы қаржыландыру көлемі 1 трлн теңгеден асты. Оның ішінде қаражаттың едәуір бөлігі (66%) инвестициялық мақсаттарға, атап айтқанда өндірісті жаңғырту мен инновацияларды енгізуге бағытталған. Бұл ұзақ мерзімді тұрақтылыққа бағытталған әлеуметтік бизнес-модельдердің қалыптасуына негіз қалайды.

Ұлттық кәсіпкерлер палатасы «Атамекен» жүзеге асыратын қаржылық емес қолдау кәсіпкерлік құзыреттерді дамыту, білім беру бағдарламалары және консультациялық сүйемелдеуді қамтиды. Бұл шаралар әлеуметтік кәсіпкерлік саласында адами капиталды қалыптастыруға және сектордың институционалдық жетілу деңгейін арттыруға ықпал етеді.

Институционалдық трансформацияның маңызды факторы – мемлекеттік қолдау тетіктерінің цифрландырылуы. «Бизнеске арналған үкімет» платформасының енгізілуі өтінімдерді беру, деректерді тексеру және жобаларды сүйемелдеу процестерін автоматтандыруды қамтамасыз етеді. Бұл әкімшілік кедергілерді азайтып, қолдау құралдарының қолжетімділігін арттырады, әсіресе өңірлердегі әлеуметтік кәсіпкерлер үшін (Қазақстан Республикасының Үкіметі, 2024).

Статистикалық талдау әлеуметтік кәсіпкерліктің негізі болып табылатын шағын және орта кәсіпкерліктің оң даму динамикасын көрсетеді. 2025 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстанда 2,26 млн-нан астам ШОБ субъектісі тіркелген, оның ішінде 2,07 млн-ы белсенді, бұл өткен жылмен салыстырғанда 3,5%-ға артық. Негізгі үлесті жеке кәсіпкерлер (67,3%) құрайды, бұл микробизнестің, соның ішінде әлеуметтік бастамалардың даму әлеуетінің жоғары екенін көрсетеді (Андабаева Г, Какижанова Т, Абинова А, 2025).

Сонымен қатар, ірі қалаларда (Астана, Алматы) қолдаудың шоғырлануына байланысты институционалдық теңсіздіктер сақталуда, ал өңірлер мен ауылдық аумақтардың үлесі салыстырмалы түрде төмен болып отыр. Бұл жергілікті әлеуметтік мәселелерді шешу тұрғысынан әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуын шектейді («Бәйтерек» холдингі, 2024).

Осылайша, Қазақстанның институционалдық ортасы мемлекеттік қолдау құралдарының белсенді дамуымен, цифрландырумен және кәсіпкерліктің тұрақты өсуіне бағдарлануымен сипатталады. Алайда әлеуметтік кәсіпкерлікті толыққанды дамыту үшін қолдау бағдарламаларын осы сектордың ерекшеліктеріне бейімдеу, өңірлік компонентті күшейту және арнайы қаржыландыру мен әлеуметтік әсерді бағалау тетіктерін дамыту қажет.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеу Қазақстан Республикасында әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуына арналған институционалдық ортаның қалыптасуы мен трансформациясының негізгі ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік берді. Кәсіпкерлікті қолдаудың мемлекеттік саясаты жаңа экономикалық модель жағдайында әлеуметтік бағытталған кәсіпкерлік қызметті жандандыратын маңызды фактор екені дәлелденді.

Талдау көрсеткендей, субсидиялау, кепілдендіру, жеңілдетілген несиелеу және қаржылық емес қолдау шараларын қамтитын мемлекеттік қолдау құралдары әлеуметтік кәсіпкерліктің дамуына базалық жағдай жасайды. Сонымен қатар, мемлекет пен бизнес арасындағы өзара іс-қимылдың цифрландырылуы, әсіресе платформалық шешімдердің енгізілуі, қолдау шараларының қолжетімділігі мен ашықтығын арттырады. Бұл ресурстары шектеулі және әлеуметтік жауапкершілігі жоғары әлеуметтік кәсіпкерлер үшін ерекше маңызды.

Сонымен бірге, сектордың дамуын тежейтін институционалдық шектеулер анықталды. Олардың қатарына қолдау бағдарламаларының әлеуметтік кәсіпкерлік ерекшеліктеріне жеткіліксіз бейімделуі, қаржылық ресурстарға қолжетімділіктің шектеулілігі, ақпараттандыру деңгейінің төмендігі және мемлекеттік қолдаудың аумақтық теңсіздігі жатады. Бұдан бөлек, тұрақты даму қағидаттары мен ESG тәсілдерінің жеткілікті деңгейде енгізілмеуі байқалады.

Осыған байланысты институционалдық ортаны жетілдірудің келесі бағыттары негізделді:

- әлеуметтік кәсіпкерліктің гибриді табиғатын ескере отырып, арнайы қолдау құралдарын дамыту;
- мемлекеттік қызметтерді цифрландыруды тереңдету және платформалардың функционалын кеңейту;
- өңірлік теңгерімді дамуды қамтамасыз ету және ауылдық аумақтарда қолжетімділікті арттыру;
- ESG қағидаттарын мемлекеттік қолдау жүйесіне енгізу;
- гранттық, венчурлік және импакт-инвестицияларды қоса алғанда, әлеуметтік қаржыландыру тетіктерін дамыту;
- мемлекет, бизнес және азаматтық қоғам арасындағы өзара іс-қимыл экожүйесін қалыптастыру.

Осылайша, Қазақстандағы әлеуметтік кәсіпкерліктің одан әрі дамуы институционалдық ортаның сапасына және оның заманауи сын-қатерлерге бейімделу деңгейіне тікелей байланысты. Ұсынылған шараларды іске асыру мемлекеттік саясаттың тиімділігін арттырып қана қоймай, әлеуметтік бағытталған сектордың тұрақты өсуін қамтамасыз етіп, оның әлеуметтік мәселелерді шешудегі рөлін күшейтеді.

Алғыс айту, мүдделер қақтығысы. Мақала жеке қаражат есебінен жазылды, авторларда мүдделер қайшылығы жоқ.

Авторлардың қосқан үлесі.

Тусупбаева Б.С. – әдебиеттерге шолу жасау, статистикалық ақпараттарды жинау, жұмыс қорытындыларына интерпретация жасау, мақаланың құрылымын жасау, мақаланы рәсімдеу, орыс және ағылшын тілдеріне аудару.

Искаков Б.М. – әдебиеттер тізімі жинағының қорытынды нұсқасын бекіту, жиналған мәліметтерге талдау жасау, мақаланың мазмұнын сыни қайта қарау, мақаланың соңғы нұсқасын жариялауға бекіту.

Рахимжанова К.К. – статистикалық ақпараттарды жинау, жиналған мәліметтерге талдау жасау, жұмыс қорытындыларына интерпретация жасау, есептеулерге интерпретация жасау, орыс және ағылшын тілдеріне аударманы қарау.

Әдебиеттер тізімі

1. Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: Same, different, or both? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 2006(30:1), 1–22. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00107.x>
2. Bornstein, D. (2007). *How to change the world: Social entrepreneurs and the power of new ideas*. Oxford University Press.

3. Castillo-Villar, F. R., Cavazos-Arroyo, J., & Castillo-Villar, K. K. (2025). Entrepreneurial orientation in social entrepreneurship: A systematic literature review and research agenda. *Sustainability*, 2025(17:3), 816. <https://doi.org/10.3390/su17030816>
4. Dees, J. G. (2001). The meaning of social entrepreneurship. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Fuqua School of Business, Duke University. https://case.fuqua.duke.edu/knowledge_items/the-meaning-of-social-entrepreneurship/
5. Kaushik, V., Tewari, S., Sahasranamam, S., & Hota, P. K. (2023). Towards a precise understanding of social entrepreneurship: An integrated bibliometric-machine learning-based review and research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 2023(191), 122516. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122516>
6. Kerlin, J. A. (Ed.). (2017). Shaping social enterprise: Understanding institutional context and influence. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/9781787142503>
7. Li, X., Cai, W., & Bosma, N. (2025). The role of cognitive legitimacy in social entrepreneurship: A multilevel analysis. *Small Business Economics*, 2025(64:2), 549–573. <https://doi.org/10.1007/s11187-024-00919-x>
8. Pérez-Barea, J. J. (2025). The evolution of social entrepreneurship: Broadening the framework for the digital and sustainable era. *Administrative Sciences*, 2025(15:2), 55. <https://doi.org/10.3390/admsci15020055>
9. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 2011(89:1–2), 62–77. <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>
10. United Nations Development Programme. (2022). Inclusive growth through social enterprise. United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/publications>
11. Wei, S., Boudreaux, C. J., Su, Z., & Wu, Z. (2024). Natural disasters, personal attributes, and social entrepreneurship: An attention-based view. *Small Business Economics*, 2024(62:4), 1409–1427. <https://doi.org/10.1007/s11187-023-00829-2>
12. World Bank. (2025). Entrepreneurship: Global trends and data. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/topic/entrepreneurship>
13. World Bank. (2025). Social entrepreneurship: Global trends and data. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/topic/entrepreneurship>
14. Yunus, M. (2010). Building social business: The new kind of capitalism that serves humanity's most pressing needs. PublicAffairs.
15. Zahra, S. A., Gedajlovic, E., Neubaum, D. O., & Shulman, J. M. (2009). A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes, and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*, 2009(24:5), 519–532. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2008.04.007>
16. АО «Фонд развития предпринимательства «Даму». (2024). Единая комплексная программа поддержки субъектов малого и среднего предпринимательства [Электронный ресурс]. <https://damu.kz/ru/reports/>
17. Жанболат, А. О. (2020). Проблемы развития малого и социального предпринимательства в Казахстане: состояние и перспективы. *Экономика и предпринимательство*, 2020(11:2), 60–68.
18. Ибраева, Е. А. (2020). Малый и средний бизнес в условиях глобализации: направления государственной поддержки. *Международные отношения*, 2020(17:6), 112–120.
19. Касымова, С. Б., Егембердиева, С. М., & Мустафаев, К. С. (2023). Эколого-социо-экономические аспекты устойчивого развития Кызылординской области. Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. *Экономика сериясы*, 2023(2), 9–26. <https://doi.org/10.32523/2789-4320-2023-2-9-26>
20. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика бюросы. (2025). Қазақстан Республикасындағы шағын және орта кәсіпкерлік мониторингі [Электрондық ресурс]. <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-org/publications/>
21. Правительство Республики Казахстан. (2021). Об утверждении Национального проекта по развитию предпринимательства на 2021–2025 годы: постановление Правительства Республики Казахстан от 12 октября 2021 года № 728 [Электронный ресурс]. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000728>
22. Смагулова, А. (2019). Государственная политика в сфере развития социального предпринимательства. *Экономический вестник Казахстана*, 2019(12:3), 45–53.

23. Тлеубердинова, С. (2022). Социальное предпринимательство в Казахстане: современные тенденции и перспективы. Вестник казахстанской экономики, 2022(5:2), 34–42.

24. Турсынова, Г., Мусина, Т., & Омарова, А. (2025). Әлеуметтік кәсіпкерлікті қолдау – тұрақты экономикалық дамудың маңызды факторы. Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Экономика сериясы, 2025(4), 30–48.

Б.С Тусупбаева¹, Б.М. Искаков^{*2}, К.К Рахимжанова³

^{1,2} Университет «Туран-Астана», Астана, Казахстан

³ Евразийский университет имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

Анализ институциональной среды и факторов развития социального предпринимательства в Республике Казахстан

Аннотация. Статья посвящена комплексному анализу институциональной среды и факторов развития социального предпринимательства в Республике Казахстан. Цель исследования – выявить ключевые институциональные условия, влияющие на формирование и устойчивое развитие социального предпринимательства, а также определить барьеры и драйверы его роста. Особое внимание уделено нормативно-правовой базе, механизмам государственной поддержки, роли квазигосударственного сектора и институтов развития, а также взаимодействию бизнеса, государства и гражданского общества.

Методы - институциональный, системный и сравнительный анализ, оценка действующих программ поддержки, а также анализ международного опыта развития социального предпринимательства. Проведен обзор законодательных инициатив, включая закрепление статуса социального предпринимателя, и оценена эффективность реализуемых мер поддержки.

Результаты - выявлены ключевые факторы развития социального предпринимательства: наличие государственной поддержки, развитие инфраструктуры (бизнес-инкубаторы, акселераторы), доступ к финансированию и повышение социальной ответственности бизнеса. Одновременно определены основные проблемы: недостаточная институциональная зрелость, ограниченный доступ к финансовым ресурсам, низкий уровень информированности и региональные диспропорции.

На основе проведенного анализа сформулированы рекомендации по совершенствованию институциональной среды, включая развитие механизмов государственно-частного партнерства, расширение инструментов финансирования, внедрение ESG-подходов и усиление роли цифровых платформ в поддержке социальных предпринимателей.

Выводы - социальное предпринимательство является важным инструментом решения социальных проблем, повышения занятости и развития инклюзивной экономики. Эффективное развитие данного сектора требует системного совершенствования институциональной среды, усиления государственной поддержки и интеграции в международное социально-экономическое пространство.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, институциональная среда, государственная поддержка, НПО, социальные инновации, устойчивое развитие.

Analysis of the Institutional Environment and Factors of Social Entrepreneurship Development in the Republic of Kazakhstan

Abstract. The article is devoted to a comprehensive analysis of the institutional environment and factors influencing the development of social entrepreneurship in the Republic of Kazakhstan. The aim of the study is to identify the key institutional conditions affecting the formation and sustainable development of social entrepreneurship, as well as to determine the barriers and drivers of its growth. Special attention is paid to the regulatory framework, mechanisms of state support, the role of the quasi-public sector and development institutions, as well as the interaction between business, the state, and civil society.

Methods include institutional, systemic, and comparative analysis, evaluation of existing support programs, and analysis of international experience in the development of social entrepreneurship. Legislative initiatives, including the formal recognition of the status of a social entrepreneur, were reviewed, and the effectiveness of implemented support measures was assessed.

Results reveal the key factors driving the development of social entrepreneurship: the presence of state support, the development of infrastructure (business incubators, accelerators), access to financing, and the growth of corporate social responsibility. At the same time, the main challenges were identified, including insufficient institutional maturity, limited access to financial resources, low awareness, and regional disparities.

Based on the analysis, recommendations were formulated to improve the institutional environment, including the development of public-private partnership mechanisms, expansion of financing instruments, implementation of ESG approaches, and strengthening the role of digital platforms in supporting social entrepreneurs.

Conclusions indicate that social entrepreneurship is an important tool for addressing social problems, increasing employment, and fostering an inclusive economy. The effective development of this sector requires systematic improvement of the institutional environment, stronger state support, and integration into the international socio-economic space.

Keywords: social entrepreneurship, institutional environment, state support, NGOs, social innovations, sustainable development.

References

1. Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: Same, different, or both? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 2006(30:1), 1–22. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00107.x> [in English].
2. Bornstein, D. (2007). *How to change the world: Social entrepreneurs and the power of new ideas*. Oxford University Press [in English].
3. Castillo-Villar, F. R., Cavazos-Arroyo, J., & Castillo-Villar, K. K. (2025). Entrepreneurial orientation in social entrepreneurship: A systematic literature review and research agenda. *Sustainability*, 2025(17:3), Article 816. <https://doi.org/10.3390/su17030816> [in English].
4. Dees, J. G. (2001). *The meaning of social entrepreneurship*. Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Fuqua School of Business, Duke University. Retrieved September 9, 2026, from https://case.fuqua.duke.edu/knowledge_items/the-meaning-of-social-entrepreneurship/ [in English].
5. Kaushik, V., Tewari, S., Sahasranamam, S., & Hota, P. K. (2023). Towards a precise understanding of social entrepreneurship: An integrated bibliometric-machine learning-based review and research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 2023(191), Article 122516. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122516> [in English].

-
6. Kerlin, J. A. (Ed.). (2017). *Shaping social enterprise: Understanding institutional context and influence*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/9781787142503> [in English].
 7. Li, X., Cai, W., & Bosma, N. (2025). The role of cognitive legitimacy in social entrepreneurship: A multilevel analysis. *Small Business Economics*, 2025(64:2), 549–573. <https://doi.org/10.1007/s11187-024-00919-x> [in English].
 8. Pérez-Barea, J. J. (2025). The evolution of social entrepreneurship: Broadening the framework for the digital and sustainable era. *Administrative Sciences*, 2025(15:2), Article 55. <https://doi.org/10.3390/admsci15020055> [in English].
 9. Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). Creating shared value. *Harvard Business Review*, 2011(89:1–2), 62–77. Retrieved September 9, 2026, from <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value> [in English].
 10. United Nations Development Programme. (2022). *Inclusive growth through social enterprise*. United Nations Development Programme. Retrieved September 9, 2026, from <https://www.undp.org/publications> [in English].
 11. Wei, S., Boudreaux, C. J., Su, Z., & Wu, Z. (2024). Natural disasters, personal attributes, and social entrepreneurship: An attention-based view. *Small Business Economics*, 2024(62:4), 1409–1427. <https://doi.org/10.1007/s11187-023-00829-2> [in English].
 12. World Bank. (2025). *Entrepreneurship: Global trends and data*. World Bank. Retrieved September 9, 2026, from <https://www.worldbank.org/en/topic/entrepreneurship> [in English].
 13. World Bank. (2025). *Social entrepreneurship: Global trends and data*. World Bank. Retrieved September 9, 2026, from <https://www.worldbank.org/en/topic/entrepreneurship> [in English].
 14. Yunus, M. (2010). *Building social business: The new kind of capitalism that serves humanity's most pressing needs*. PublicAffairs [in English].
 15. Zahra, S. A., Gedajlovic, E., Neubaum, D. O., & Shulman, J. M. (2009). A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes, and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*, 2009(24:5), 519–532. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2008.04.007> [in English].
 16. AO «Fond razvitiya predprinimatel'stva "Damu"» [Entrepreneurship Development Fund "Damu" JSC]. (2024). *Edinaya kompleksnaya programma podderzhki sub'ektiv malogo i srednego predprinimatel'stva* [Unified comprehensive programme for supporting small and medium-sized enterprises]. Retrieved September 9, 2026, from <https://damu.kz/ru/reports/> [in Russian].
 17. Zhanbolat, A. O. (2020). Problemy razvitiya malogo i sotsial'nogo predprinimatel'stva v Kazakhstane: sostoyanie i perspektivy [Problems of the development of small and social entrepreneurship in Kazakhstan: Current state and prospects]. *Ekonomika i predprinimatel'stvo*, 2020(11:2), 60–68 [in Russian].
 18. Ibraeva, E. A. (2020). Malyy i sredniy biznes v usloviyakh globalizatsii: napravleniya gosudarstvennoy podderzhki [Small and medium-sized businesses in the context of globalisation: Areas of government support]. *Mezhdunarodnye otnosheniya*, 2020(17:6), 112–120 [in Russian].
 19. Kasymova, S. B., Egemberdieva, S. M., & Mustafaev, K. S. (2023). Ekologo-sotsio-ekonomicheskie aspekty ustoychivogo razvitiya Kyzylordinskoy oblasti [Environmental and socio-economic aspects of the sustainable development of the Kyzylorda region]. *L. N. Gumilev atyndagy Euraziya ulttyq universitetinin khabarshysy. Ekonomika seriyasy*, 2023(2), 9–26. <https://doi.org/10.32523/2789-4320-2023-2-9-26> [in Russian].
 20. Qazaqstan Respublikasy Strategiyalyq zhosparlau zhane reformalar agenttiginin Ulttyq statistika byurosy [Bureau of National Statistics of the Agency for Strategic Planning and Reforms of the Republic of Kazakhstan]. (2025). *Qazaqstan Respublikasyndagy shagyn zhane orta kasipkerlik monitoringi* [Monitoring of small and medium-sized enterprises in the Republic of Kazakhstan]. Retrieved September 9, 2026, from <https://stat.gov.kz/industries/business-statistics/stat-org/publications/> [in Kazakh].
 21. Pravitel'stvo Respubliki Kazakhstan [Government of the Republic of Kazakhstan]. (2021). *Ob utverzhdenii Natsional'nogo proekta po razvitiyu predprinimatel'stva na 2021–2025 gody: postanovlenie Pravitel'stva Respubliki Kazakhstan ot 12 oktyabrya 2021 goda № 728* [On approval of the National Project for Entrepreneurship Development

for 2021–2025: Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan No. 728 dated October 12, 2021]. Retrieved September 9, 2026, from <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000728> [in Russian].

22. Smagulova, A. (2019). Gosudarstvennaya politika v sfere razvitiya sotsial'nogo predprinimatel'stva [State policy for the development of social entrepreneurship]. *Ekonomicheskiy vestnik Kazakhstana*, 2019(12:3), 45–53 [in Russian].

23. Tleuberdinova, S. (2022). Sotsial'noe predprinimatel'stvo v Kazakhstane: sovremennye tendentsii i perspektivy [Social entrepreneurship in Kazakhstan: Current trends and prospects]. *Vestnik kazakhstanskoy ekonomiki*, 2022(5:2), 34–42 [in Russian].

24. Tursynova, G., Musina, T., & Omarova, A. (2025). Aleumettik kasipkerlikti qoldau – turaqty ekonomikalyq damudyn manyzdy faktory [Supporting social entrepreneurship as an important factor in sustainable economic development]. *L. N. Gumilev atyndagy Euraziya ulttyq universitetinin khabarshysy. Ekonomika seriyasy*, 2025(4), 30–48 [in Kazakh].

Авторлар туралы мәлімет:

Түсупбаева Б.С. – экономика ғылымдарының магистрі, «Тұран-Астана» Университетінің «Бизнес әкімшілендіру» кафедрасының докторанты, Ы.Дүкенұлы көш., 87, 010000, Астана, Қазақстан.

Искаков Б.М. – хат-хабар авторы, экономика ғылымдарының кандидаты, «Бизнес әкімшілік» кафедрасының профессоры, «Тұран-Астана» университеті, Ы.Дүкенұлы көш., 87, 010000, Астана, Қазақстан.

Рахимжанова К.К. – PhD, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті «Қаржы» кафедрасының аға оқытушы, Қажымұқан көшесі, 11, 010008, Астана, Қазақстан.

Тусупбаева Б.С. - магистр экономических наук, докторант кафедры «Бизнес-администрирование», Университет «Турани-Астана», ул. Дукунулы, 87, 010000, Астана, Казахстан.

Искаков Б.М. - автор для корреспонденции, кандидат экономических наук, профессор кафедры «Бизнес-администрирование», Университет «Турани-Астана», ул. Дукунулы, 87, 010000, Астана, Казахстан.

Рахимжанова К.К. – PhD, старший преподаватель кафедры «Финансы», Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева, ул. Кажымукана, 11, 010008, Астана, Казахстан.

Tusupbaeva B.S. – Master of Economics, Doctoral student, Department of Business Administration, University of «Turan-Astana», Astana, 010000, Republic of Kazakhstan.

Iskakov B.M. – corresponding author, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Department of «Business Administration», University of «Turan-Astana», Astana, 010000, Republic of Kazakhstan.

Rakhimzhanova K.K. – PhD, Senior Lecturer, Department of Finance, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 11 Kazhymukan street, 010008, Astana, Kazakhstan.

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4>).